

ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИНING ҲУҚУҚИТ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Худойшукуров Отажон Наврӯз ўғли
Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси
306-гуруҳ курсанти

АННОТАЦИЯ

Ушбу битирув малакавий ишида ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг ҳуқуқий асослари тушунчаси, тасънифи(гуруҳланиши), уни такомиллаштириш фаолияти ҳамда бу фаолиятда инобатга олиниши зарур бўлган бир қанча ҳолатлар, бу фаолиятни амалга оширишни талаб қилувчи обектив ҳамда субъектив омиллар ҳақида сўз юритилади. Шу билан бир қарорда ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг ҳуқуқий асосларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятидаги ўрни, бу фаолиятни амалга оширувчи субъектлар, уларнинг фаолиятида ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг ҳуқуқий асосларининг доирасида амалга оширилиши ҳуқуқ ҳамда мажбуриятларни бажаришда уларнинг тақсимланиши тақсимланиш жараёнида юзага келувчи бўшлиқлар уларни бартарафетиш борасидаги мулоҳазалар, уларнинг фаолият самарадорлигини ошириш ҳамда янада тасирчан механизм айлантириш улар фаолиятини мувофиқлаштиришни янада кучайтиришга доир масалалар ёритиб ўтилади. Бундан ташқари битирув малакавий ишида илғор хороижий давлатлар тажрибасини ўрганиш орқали уларни миллий менталитетдан келиб чиққан ҳолда миллий қонунчиликка татбиқ этиш бу жараёнда келиб чиқиши мумкун бўлган муаммолар ҳамда уларнинг ечимлари бўйича фикр юритилади.

ANNOTATION

In this article, the concept, classification (grouping) of the legal bases of crime prevention, its improvement activities, as well as several cases that need to be taken into account in this activity, as well as objective and subjective factors that require the implementation of this activity, are discussed. place in the activity of crime prevention, entities that carry out this activity, implementation of crime prevention within the framework of the legal basis of their activity, their distribution in the fulfillment of rights and obligations, considerations on how to eliminate the gaps that arise in the process of distribution, their effectiveness, and making it a more effective mechanism, it is necessary to further strengthen the coordination of their activities issues are covered. In addition, by studying the experience of advanced foreign countries in the graduation thesis, the problems that may arise in the process of applying them to the national legislation based on the national mentality and their solutions are considered.

Ҳуқуқбузарликлар прафилактикаси фаолиятининг ҳозирги кунда жиноятчиликга қарши курашишининг асосий воситаси еканлигидан келиб чиқади. Зеро халқимизда ҳар бир касални даволагандан кўра олдини олган яхши деб бежиз айтилмаган, ҳар бир фаолияти сингари давлат томонидан муайян ҳуқуқ нормалари орқали тартибга солинади. Аммо бу фаолият жиноятчилликка қарши курашда алоҳида ўрин тутади ва бу асосийдир. Конституциямизнинг 146-моддаесабу фаолият алоҳида белгилаб берилди ва қуйидагича нормалар белгиланди. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жиноятчиликка қарши кураш бўйича тезкор-қидирув, тергов ва бошқа махсус вазифаларни мустақил равишда бажарувчи хусусий ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва уларнинг бўлинмаларини тузиш ҳамда уларнинг фаолият кўрсатиши тақиқланади. Қонунийлик ва ҳуқуқий тартиботни, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва еркинликларини ҳимоя қилишда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга жамоат ташкилотлари ва фуқаролар ёрдам кўрсатишлари мумкин. Бу ёрдам кўрсатиш нафақат давлат ташкилотларига мустақил фаолият кўрсатишга зид бўлмаслиги зарур. Шу сабабдан ҳам бу фаолият алоҳида татқиқ қилишни уларни ҳар томонлама ўрганишни талаб етилади. Айнан бу битирув малакавий ишининг долзарблиги ҳам шундан келиб чиқади. Кейинчалик бу борадаги фаолият Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунда алоҳида белгилаб берилди. 21-модда Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат ноижорат ташкилотлари ва фуқароларнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасидаги иштироки. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари:

ҳуқуқбузарликлар профилактикасига доир давлат дастурларини, ҳудудий ва бошқа дастурларни амалга оширишда иштирок этади;

ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунчиликнинг ижро етилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширади;

тегишли ҳудудда жамоат тартибини таъминлашда, шу жумладан фуқароларнинг келиши ва кетиши ҳисобга олинишини ташкил етишда, вояга етмаганлар ўртасида назорацизлик ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ҳамда уларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ишларда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга кўмаклашади;

рўйхатдан ўтказилмаган диний ташкилотлар фаолиятига чек қўйиш, фуқароларнинг диний етиқод еркинлигига бўлган ҳуқуқларига риоя етилишини таъминлаш, диний қарашларни мажбурлаб сингдиришга йўл қўймаслик чоратадбирларини кўради, виждон еркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонунчиликка риоя етилиши билан боғлиқ бошқа масалаларни кўриб чиқади;

ички ишлар органлари профилактика инспекторларининг жамоат тартибини сақлаш бўйича ёрдамчилари билан биргаликда “Маҳалла посбони” жамоатчилик тузилмаси аъзолари фаолияти устидан назоратни амалга оширади;

яраштириш комиссиялари ва бошқа комиссияларни тузади;
хуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи ва унда иштирок
етувчи бошқа органлар ҳамда муассасалар билан ўзаро ҳамкорлик қилади.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қонунчиликка мувофиқ
бошқа ваколатларни ҳам амалга ошириши мумкин¹.

Нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролар хуқуқбузарликлар
профилактикасини амалга оширувчи ҳамда унда иштирок етувчи органлар ва
муассасаларга кўмаклашиш ҳамда зарур ёрдамни кўрсатиш йўли билан
хуқуқбузарликлар профилактикасида иштирок етиши мумкин. Сўнгги
йиллардаги ислохотларда ҳам бу алоҳида йўналишлардан биридир. Ўзбекистон
Республикаси Президентининг 2022-йил 28-январдаги ПФ-60-сон [Фармони](#)га
асосий йўналишлар сифатида белгилаб берилган.

1. инсон қадрини юксалтириш ва еркин фуқаролик жамиятини янада
ривожлантириш орқали халқпарвар давлат барпо етиш;

2. мамлакатимизда адолат ва қонун устуворлиги тамойилларини
тараққиётнинг энг асосий ва зарур шартига айлантириш;

3. миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш
суръатларини таъминлаш;

4. адолатли ижтимоий сиёсат юритиш, инсон капиталини ривожлантириш;

5. маънавий тараққиётни таъминлаш ва соҳани янги босқичга олиб чиқиш;

6. миллий манфаатлардан келиб чиққан ҳолда умумбашарий муаммоларга
ёндашиш;

7. мамлакатимиз хавфсизлиги ва мудофаа салоҳиятини кучайтириш, очик.
Бу йўналишлардан 1,2,7 алоҳида ўрин тутлади. Бу йўналишларни амалга ошириш
учун бир қанча мақсадлар белгилаб берилди **14-мақсад: Қонун устуворлиги ва
конституциявий қонунийликни таъминлаш ҳамда инсон қадрини ушбу
жараённинг бош мезони сифатида белгилаш**². Маҳкумлар ва жазони ўтаб
бўлган шахсларнинг меҳнат, ижтимоий таъминот ва халқаро еътироф етилган
бошқа хуқуқларини таъминлаш, уларнинг ижтимоий мослашуви ва жамиятга
реинтеграциясига кўмаклашишнинг самарали механизмларини жорий етиш,
ушбу йўналишда давлат ва жамият институтларининг биргаликдаги фаолиятини
йўлга қўйиш.

Фуқароларга ҳуқуқий таъсир кўрсатиш, шу жумладан ҳаракатланиш
еркинлигини чеклаш билан боғлиқ чораларни қўллашда қонунийликни сўзсиз
таъминлаш ҳамда рақамли технологияларни жорий етиш орқали жамоатчилик
назоратини кучайтириш.

Фуқароларни яшаш жойи бўйича ҳисобга олиш тизимини янада
содаллаштириш ва аҳолига қўшимча қулайликлар яратиш, ушбу йўналишда
бошланган ислохотларни якунига етказиш.

Жиноят, жиноят-процессуал ва жиноят ижроия қонунчилигини такомиллаштириш сиёсатини изчил давом еттириш, жинойи жазолар ва уларни ижро этиш тизимига инсонпарварлик тамойилини кенг жорий этиш.

Қийноқларнинг олдини олиш бўйича превентив механизмларни такомиллаштириш ва ушбу йўналишда махсус қонун қабул қилиш.

Ювенал адлия тизимини шакллантириш ҳамда бола ҳуқуқлари қонунчилигини кодификациялаш. **16-мақсад: Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилишига сабаб бўлган шарт-шароитларни ўз вақтида аниқлаш ва бартараф этишнинг самарали тизимини яратиш.**

Ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш.

Жамоат тартибини сақлаш бўйича патруллик хизмати фаолиятини тубдан такомиллаштириш, шу жумладан замонавий ахборот технологияларини жорий етган ҳолда фуқарони ички ишлар бўлимига текшириш учун олиб бориш амалиётидан воз кечиш.

Йўл инфратузилмасини такомиллаштириш ва хавфсиз ҳаракатланиш шароитларини яратиш орқали йўлларда авария ва ўлим ҳолатларини қисқартириш, шу жумладан ҳаракатни бошқариш тизимини тўлиқ қисқартириш, шу жумладан ҳаракатни бошқариш тизимини тўлиқ рақамлаштириш ва жамоатчиликнинг ушбу соҳадаги ишларда кенг иштирокини таъминлаш. қисқартириш, шу жумладан ҳаракатни бошқариш тизимини тўлиқ рақамлаштириш ва жамоатчиликнинг ушбу соҳадаги ишларда кенг иштирокини таъминлаш.

17-мақсад: Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг янги қиёфасини шакллантириш ва уларнинг фаолиятини халқ манфаатлари, инсон қадр-қиммати, ҳуқуқ ва еркинликларини самарали ҳимоя қилишга йўналтириш.

Ички ишлар органларини халқнинг ишончли ҳимоячиси сифатида халқчил профессионал тузилмага айлантириш ҳамда аҳоли билан мақсадли ишлашга йўналтириш.

Қонунийликни қатъий таъминловчи, очиқ ва адолатли прокуратура фаолиятининг мустаҳкам ҳуқуқий асосларини яратиш ҳамда “Қонун — устувор, жазо — муқаррар” тамойилини бош мезонга айлантириш.

Тезкор-қидирув ва тергов фаолияти устидан назоратни кучайтириш, фуқароларнинг кадр-қиммати ва еркинлигини самарали ҳимоя қилишнинг таъсирчан механизмларини жорий этиш.

1. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунда алоҳида 2014-йил 14-май 21-модда

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022-йил 28-январдаги ПФ-60-сон фармони 1-7 йўналиш

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларда жиноятлар ҳақида хабарларни ҳисобга олиш тизимини тубдан ислоҳ қилиш, жиноятларни яшириш ҳолатларининг олдини олишда замонавий усуллардан фойдаланиш.

Бундай мақсадлардан рўёбга чиқариш жараёнида замонавий ижтимоий борлиққа мос тарзда ривожлантириб боришдадир. Шуларни инобатга олган ҳолда илк бора 2014-йил 14-май санасида 51 моддадан иборат бўлган 371 сонли Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонун қабул қилиниши биланбу қонун ушбу фаолиятнинг асосига айланди. Қонун билан ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи субъектлар уларнинг ваколат доиралари, чора тадбирлар белгиланди. Бу қонун айти дамда Конституциядан кейинг асосга айланди ва шу асосида қонуности нормалари қабул қилинди. Улар еса замон ривожига мос тарзда такомиллашиб орилади. Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида 2021-йил 26-март, ПФ-6196-сон қабул қилинди у билан бир қанча департаментлар шу жумладан Патрул-пост хизмати ва жамоат тартибини сақлаш бош бошқармаси, Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бош бошқармаси, Йўл ҳаракати хавфсизлиги бош бошқармаси, Пробация хизматини ўз ичига оладиган Жамоат хавфсизлиги департаменти таҳкил етилди. ИИО тизимида департаментда¹ бошлаб таянч пункти ва маҳалла ҳуқуқ тартиботи масканига қадар давом етувчи тузилмаси шакллантирилди. Уларнинг алоҳида ҳуқуқий асослари қабул қилинди. Жумладан Ички ишлар органини жамоат хавфсизлигини таъминлаш жиноятчиликка қарши кураш фаолиятини такомиллаштириш бўйича қўшимча ташкилий чора тадбирлар тўғрисида ги ПҚ – 5050 нинг 1-илоvasи билан маҳалла ҳуқуқ тартиботи маскан низоми қабул қалиниб Маҳалла ҳуқуқ-тартибот маскани (кейинги ўринларда — Маскан)² маҳалла ва қишлоқларда жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш фаолиятини бевосита амалга оширадиган, шунингдек, фуқароларнинг хавфсизлиги ва осойишталигини таъминлаш борасида ички ишлар органлари, бошқа ҳуқуқ-тартибот органлари ва жамоат тузилмаларининг маҳаллалар кесимида биргалиқда ишлашини ташкил етадиган ички ишлар органларининг энг қуйи бўғинидаги таркибий тузилмаси ҳисобланадидеб белгиланди. Жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириб тизимини тзкомиллаштириш тўғрисидаги 5618 қарор билан инсон ҳуқуқ ва еркинликларига хурмат муносабатини шакллантиришга, аҳолининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтиришга, жамиятда фуқароларнинг ҳуқуқий саводхонлиги даражасини оширишга тўсқинлик қилувчи бир қатор муаммо ва камчиликлар сақланиб қолинмоқда. Хусусан:

биринчидан, жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш ишлари тизимли ва узвий ташкил етилмаяпти. Жамиятда, оилада, маҳаллада, таълим муассасаларида ва ташкилотларда ҳуқуқий ахборотларни етказишнинг таъсирчан механизми мавжуд эмас. Шахсий манфаатлар ҳамда жамият манфаатлари ўртасидаги мувозанатни таъминлаш ғоялари аҳоли, айниқса, давлат хизматчилари онгига етарли даражада сингдирилмаяпти;

иккинчидан, узлуксиз таълим тизимида таълим жараёнлари ҳуқуқий тарбия билан уйғун олиб борилмаяпти, аҳоли, айниқса, ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини шакллантиришда ўзбек халқининг тарихи, дини, урф-одатлари, миллий қадриятларига таянилмаяпти;

учинчидан, ҳуқуқий маданиятни юксалтиришга доир тадбирларни ташкил етишда нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан самарали ҳамкорлик тизими яратилмаган, ижтимоий шериклик принципи асосида ишлар ташкил етилмаган;

тўртинчидан, ёшларнинг ҳуқуқий тарбиясига салбий таъсир кўрсатувчи омилларга нисбатан ҳуқуқий иммунитетни шакллантиришнинг аниқ мақсадли чора-тадбирлари белгиланмаган;

бешинчидан, жамиятда манзилли ҳуқуқий тарғибот тадбирларини ташкил етишда ва амалга оширишда давлат органлари ва бошқа соҳавий хизматларнинг фаол иштироки таъминланмаяпти, бу борада юқори натижадорлик ва самарадорлик кўзга ташланмаяпти;

олтинчидан, ҳуқуқий тадбирлар ҳамон анъанавий усулларда, оддий учрашувларни ўтказиш йўли билан амалга оширилмоқда, бу борада тарғиботнинг инновацион усулларидан, шу жумладан, веб-технологиялардан фойдаланилмаяпти, ҳуқуқий йўналишдаги веб-сайтлар етарли эмас;

еттинчидан, ҳуқуқий саводхонликни оширишга қаратилган лойиҳаларни рағбатлантиришнинг ҳуқуқий механизмлари мавжуд эмас, бу борада тадбирлар номигагина ташкил етилмоқда, ҳуқуқий билимларни юксалтириш бўйича ҳуқуқий адабиётларни чоп етиш ва тарқатиш, илмий изланишларни олиб бориш ишлари самарасиз амалга оширилаётгани абабли янада тасирчан меҳанзм ишлаб чиқишни талаб етишини куриш мумкин. Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини фақат давлат органлари (бевосита амалга оширувчи субъектларнинг вазифаси деб қараш нотўғи эканлигидан ҳа келиб чиқади . чунки жамиятда бундай ҳаракатларнинг миқёси кенглиги улар билан курашда янада кенг кўламдаги ҳаракатларни талаб этади бу еса Ўзбекистон Республикаси президентининг 2017-йил 14-март санасидаги Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши кураш тизимини янада такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисидаги ПҚ-2833 Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш борасидаги чора-тадбирларнинг аниқ манзилга йўналтирилмаганлиги ва уларга

комплекс ёндашилмаётганлиги, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг тизимли равишда содир этилишига доир сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқиш самарадорлиги мавжуд эмаслиги кутилаётган натижаларни бермаётганлиги, ваколатли органларнинг етарли даражада ташаббус кўрсатмаётганлиги, лозим даражадаги идоралараро ҳамкорликнинг мавжуд эмаслиги, амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг ўзаро номутаносиблиги ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жинойтчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштиришни талаб этади. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жинойтчиликка қарши курашиш бўйича фаолиятни мувофиқлаштиришнинг таъсирчан тизимини яратиш, қонун бузилишларининг олдини олиш ва уларни бартараф этишнинг замонавий ташкилий-ҳуқуқий механизмларини жорий этиш мақсадга мувофиқлиги белгиланиб, бу борадаги фаолия нодавлат ноижорат ташкилотлар, фуқороларнинг ҳам вазифаси этиб белгиланиб, бу борадаги вазифаларни бажариш учун:

1. Давлат органларининг, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасидаги ишлари қониқарсиз деб еътироф этиди.

2. Ҳуқуқбузарликларнинг самарали профилактикасини амалга ошириш давлат органлари, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи, маҳаллий ижроия ҳокимияти органлари, бошқа давлат ташкилотлари, шунингдек хўжалик бошқаруви органларининг (кейинги ўринларда — давлат идоралари ва ташкилотлари) устувор вазифаси этиб белгиланди¹.

Ушбу соҳада қуйидагилар давлат идоралари ва ташкилотлари фаолиятининг асосий йўналишлари этиб еса қуйидагилар ҳисобланди :

-фуқороларнинг ҳуқуқлари, еркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини, шу жумладан аҳоли билан тўғридан-тўғри ва очик

мулоқотни йўлга қўйиш, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Халқ қабулхоналари фаолиятида фаол иштирок этиш, фуқоролар мурожаатлари ва муаммоларига беписанд муносабатда бўлиш ва бюрократик ҳолатларга йўл қўймаслик орқали таъминлаш;

-ҳуқуқни қўллаш амалиёти ва қонунчиликни такомиллаштириш чораларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш орқали ҳуқуқбузарликларнинг, айниқса вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида олдини олиш ҳамда уларга чек қўйиш, шунингдек уларнинг содир этилиш сабаблари ва шарт-шароитларини аниқлаш, таҳлил қилиш ва бартараф этиш бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлигини ошириш;

-идоралараро ҳамкорликни янада ривожлантириш, замонавий ахборот-коммуникация технологияларини, шу жумладан видеокузатув, электрон ҳисобга олиш ва ўзаро ахборот алмашиш, идоралараро маълумотлар базалари тизимларини профилактик ишларга кенг жорий етиш;

-жамоатчилик назоратини кучайтириш, ижтимоий ва давлат-хусусий шерикчилигини ривожлантириш, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан тўғридан-тўғри ҳамкорликни йўлга қўйиш;

-амалга оширилаётган профилактика чора-тадбирларининг мазмун-моҳияти ва аҳамиятини, қонунийлик аҳволи ҳамда жиноятчилик даражаси ҳақидаги

маълумотларни аҳолига етказиш масалаларида оммавий ахборот воситалари билан фаол ҳамкорлик қилиш, Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғи имкониятларидан кенг фойдаланиш, содир етилган ҳуқуқбузарликлар ва уларни бартараф етиш жараёни тўғрисида кенг жамоатчиликни тезкор хабардор қилиш;

-ҳуқуқбузарликлар профилактикаси самарадорлигини, шу жумладан ҳуқуқбузарликлар динамикаси, уларни содир етиш такрорийлиги, ижтимоий фикр, профилактик ишлар натижасидан фуқароларнинг қониқиш ҳосил қилиши ва аҳоли билан ҳамкорлик даражасини инобатга оладиган баҳолашнинг аниқ мезонларини жорий етиш. бу еса мавзунинг долзарблигидан далолат беради.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

БМТ Бош Ассамблеяси томонидан 1948-йил 10-декабрда қабул қилинган декларация

"Инсон ҳуқуқлари боғича Олий Мажлис вакили (омбудсман) тоғрисида" қонун қабул қилинган (1997-йил 24-апрел).

Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тоғрисидаги халқаро пактда 1966 йил

Мамурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 10-модда Адолат 2023 4-б

Жиноят кодексининг 14-моддада Адолат 2023 6-б

2010-йил 29 сентябрдаги вояга етмаганлар ўртасида назоратчилик ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунлар

2000-йил 15-декабрдаги терроризмга қарши кураш тўғрисидаги қонун,

2008-йил 17-апрел санасидаги Одам савдосига қарши кураш тўғрисидаги қонун, 2018-йилдаги Екстремизмга қарши кураш тўғрисидаги қонун, 2022-йил 31-майдаги Қурол тўғрисидаги қонунларни

---

1. 2017-йил 14-март санасидаги Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчилликка қарши кураш тизимини янада такомиллаштириш чора тадбирлари тўғрисидаги ПҚ-2833

Ўзбекистон Республикасининг “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги ЎРҚ-407-сон қонуни

Ўзбекистон Республикаси “Прокуратура тўғрисида”ги 257-ИИ-сон Қонунининг

Ўзбекистон Республикаси “Давлат хавфсизлик хизмати тўғрисида”ги ЎРҚ-471-сон қонун

Ўзбекистон Республикаси “Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси тўғрисида”ги ЎРҚ-647-сон қонун

Ўзбекистон Республикаси “Давлат божхона хизмати тўғрисида”ги ЎРҚ-502-сон қонун

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонунда алоҳида 2014-йил 14-май

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022-йил 28-январдаги ПФ-60-сон фармони

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 14-мартдаги ПҚ-2833-сонли қарори билан тасдиқланган Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш бўйича республика идоралараро комиссияси тўғрисидаги низом

2017-йил 10-апрелдаги “Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, еркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5005-сон

Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши кураш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чора тадбирлари тўғрисидаги ПФ - 6196

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021-йил 29-ноябрдаги жамоат тартибини концепсиясини тасдиқлаш тоғрисидаги ПФ – 27

Ички ишлар органини халқчил профессионал тузилмага айлантириш ва аҳоли билан янада яқин ҳамкорликда ишлашга йўналдириш бўйича қўшимча чора тадбирлар тўғрисидаги ПҚ-10 2023-йи 20-январ

“Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепсиясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2021-йил 29-ноябрдаги ПФ-27-сон

Даннй Данзигер & Жоҳн Гиллингҳам, „1215: Тхе Еар оф Магна Сарта“(2004 папербаск едитион) п278

Исаас Левин, Тхе Жевииш коммунитй ин Поланд, Пҳилосопҳисал Либрай, тхе Университй оф Мичиган, 1985 п.19